

АНОТАЦІЯ

Качан О.А. Соціалізація учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 23 – Соціальна робота, спеціальність 231 – Соціальна робота. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Лубни, 2026.

Дисертація присвячена актуальній проблемі соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності. Актуальність дослідження зумовлена потребою сучасного суспільства у формуванні соціально активної, відповідальної, комунікативно компетентної особистості, здатної до ефективної взаємодії та самореалізації в різних сферах життєдіяльності. Важливим ресурсом розв'язання зазначеної проблеми є фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова діяльність, яка сприяє засвоєнню учнями соціальних норм і цінностей, розвитку навичок співпраці, лідерства, відповідальності, толерантності та соціальної мобільності. Водночас недостатня розробленість теоретичних і методичних засад соціалізації учнів засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності в умовах сучасної загальної середньої освіти зумовлює необхідність комплексного наукового дослідження цієї проблеми, що визначає її наукову актуальність і практичну значущість.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання; представлено гіпотезу, методи дослідження; розкрито теоретичні засади, висвітлено наукову новизну й практичне значення дисертації; подано відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

Доцільність розв'язання зазначеної проблеми пов'язана з необхідністю подолання *суперечностей* на суспільному, державному та локальному рівнях. На суспільному рівні спостерігається суперечність між зростаючою потребою суспільства у соціально активній, комунікативно компетентній, емоційно стійкій та фізично здоровій особистості й посиленням тенденцій до соціальної ізоляції, зниження рухової активності дітей, дефіциту живого спілкування та поширення

проявів дезадаптації в учнівському середовищі. На державному рівні існує суперечність між стратегічними орієнтирами сучасної освітньої політики України, спрямованими на формування ключових компетентностей, громадянської відповідальності та здорового способу життя учнівської молоді, і недостатнім науково-методичним забезпеченням процесу соціалізації учнів засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності у практиці закладів загальної середньої освіти. На локальному рівні виявлено суперечність між значним потенціалом фізичної культури, спортивно-масової та проектної діяльності у формуванні соціально-комунікативних умінь учнів та недостатньою розробленістю й упровадженням ефективних соціально-педагогічних умов, моделей, форм і методів організації цього процесу в освітньому середовищі ЗЗСО.

Об'єктом дослідження є процес соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти.

Предметом дослідження визначено соціально-педагогічні умови соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності соціально-педагогічних умов, що сприятимуть соціалізації учнів ЗЗСО засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності.

На основі теоретичного аналізу проблеми соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності уточнено сутність і структуру соціалізації особистості в умовах сучасного освітнього середовища, а також визначено потенціал фізичної культури як ефективного соціально-педагогічного інструменту формування ключових життєвих і соціальних навичок.

Узагальнення наукових підходів дозволило конкретизувати понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема уточнити зміст понять: соціалізація учнів, соціально-комунікативні уміння, фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова діяльність у контексті їх взаємозв'язку та взаємовпливу.

Поняття «соціалізація учнів закладів загальної середньої освіти» у сучасному науковому дискурсі представлено як процес засвоєння учнями соціальних норм, цінностей і моделей поведінки, необхідних для успішної взаємодії в суспільстві, участь у спільній діяльності та соціально значущих проєктах. Соціально-комунікативні вміння розглядаємо як здатність учнів ефективно спілкуватися, співпрацювати, узаємодіяти в колективі, вирішувати конфлікти та дотримуватися соціальних норм поведінки через розвиток «м'яких навичок» (soft skills). Фізкультурно-оздоровчу та спортивно-масову діяльність визначено як організовану рухову діяльність, спрямовану на зміцнення здоров'я, фізичний розвиток, соціальну взаємодію та формування особистості учня через фізичну активність, командну роботу й участь в спортивних заходах, змаганнях, іграх і соціальних проєктах.

Обґрунтовано роль рухової активності як середовища соціальної взаємодії, у якому формуються ціннісні орієнтації, поведінкові моделі та соціальний досвід учнів.

Визначено й теоретично обґрунтовано соціально-педагогічні умови соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи: 1) формування позитивного емоційно-мотиваційного ставлення до фізичної активності учнів та розвитку соціально-комунікативних умінь втілюючи ідеї концепції «Спорт заради розвитку» у заклади загальної середньої освіти; 2) організація командно-орієнтованої фізкультурно-оздоровчої діяльності, спрямованої на розвиток соціальної взаємодії, лідерських якостей і «м'яких навичок»; 3) залучення учнів до проєктної діяльності шляхом участі у різних соціальних проєктах через співпрацю ЗЗСО з громадськими організаціями. Доведено, що їх комплексна реалізація сприяє підвищенню рівня соціальної адаптації, розвитку комунікативних умінь і формуванню відповідальної поведінки.

Розроблено структурно-функціональну модель реалізації соціально-педагогічних умов соціалізації учнів засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності, яка інтегрує мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-

поведінковий та соціально-комунікативний компоненти, визначає критерії, показники та рівні сформованості відповідних умінь і якостей.

З урахуванням теоретичних засад дослідження, функцій та особливостей соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності, було визначено такі критерії: емоційно-мотиваційний, поведінковий та соціально-комунікативний. Відповідно встановлено рівні соціалізованості учнів: низький, середній, високий.

Експериментально перевірено ефективність запропонованих соціально-педагогічних умов, що підтверджується позитивною динамікою змін за визначеними критеріями.

Отримані результати розширюють наукові уявлення про можливості фізичної культури як засобу соціалізації учнів та створюють підґрунтя для подальшого розвитку інноваційних підходів у системі фізичного виховання в умовах трансформації сучасної освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що уперше визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність соціально-педагогічних умов соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності, які базуються на інтеграції ідей концепції «Спорт заради розвитку» в освітній процес. Розроблено й теоретично обґрунтовано модель реалізації соціально-педагогічних умов соціалізації учнів, що передбачає трирівневу інтеграцію мотиваційно-ціннісного, діяльнісно-поведінкового та соціально-комунікативного компонентів розвитку особистості в процесі рухової активності. Визначено критерії, показники та рівні соціально-комунікативних умінь учнів у фізкультурно-оздоровчому середовищі, що дозволяють комплексно оцінювати ефективність соціалізованості учнів у ЗЗСО. Уточнено категорію «фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова діяльність», подальшого розвитку набули наукові уявлення щодо феноменів соціалізації учнів у ЗЗСО, сутності та структури; удосконалено діагностичний інструментарій для визначення рівнів соціалізованості учнів у ЗЗСО; зміст,

технології, форми й методи формування соціальних навичок учнів у процесі фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності.

Практичне значення дослідження визначено вдосконаленням освітнього процесу з фізичної культури та соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти шляхом впровадження авторських проєктів: Всеукраїнський проєкт «Цікава фізкультура, Всеукраїнський проєкт «Єдина Україна», Національний проєкт «Цікава фізкультура 2.0 – Перезавантаження», Всеукраїнський освітньо-руховий челендж «Крила впевненості», Всеукраїнський відкритий освітній проєкт «Відкритий університет: Скарбничка фахівця». Реалізація запропонованої авторської моделі забезпечує підвищення рівня соціально-комунікативних умінь, розвиток емоційно-мотиваційної сфери, формування ціннісних орієнтацій і соціальної відповідальності учнів у процесі рухової активності. Результати реалізації соціальних проєктів з різних видів фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності можна побачити на каналі Української федерації «Спорт заради розвитку» Олексія Качана (URL: <https://www.youtube.com/@alexdrimmer>).

Практична цінність полягає у розробленні та впровадженні комплексу ефективних форм і методів організації фізкультурно-оздоровчої діяльності, зокрема командно-орієнтованих вправ, інтерактивних технологій, елементів гейміфікації, тренінгових методик і проєктної діяльності, що сприяють активному залученню учнів до освітнього процесу та формуванню позитивного соціального досвіду.

Ключові слова: соціалізація учнів, адаптація в освіті, фізичне виховання, фізкультурно-оздоровча діяльність, спортивно-масова робота, заклад загальної середньої освіти, соціальна інтеграція, інклюзивне середовище, емоційна безпека, мотивація, педагогічна взаємодія, соціальні компетентності, цінності та норми, освітні трансформації, громадянська активність, міжособистісна комунікація.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Качан О. А. Соціалізація учнів закладів загальної середньої освіти як

соціально-педагогічна проблема. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2024. №4. С. 36–42. DOI: 10.12958/1817-3764-2024-4-36-42. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12413/5.%20Kachan.pdf?sequence=1>

2. Качан О. Соціально-педагогічні умови та їх впровадження у процес соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2025. № 1 (107) С. 166–176. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(107\)2025.327073](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(107)2025.327073)

3. Качан О. Психолого-педагогічні особливості розвитку та діагностика ступеню соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти у контексті формування фізичної культури особистості. *Науковий вісник вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»* Випуск №7, 2025. С. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.12>

4. Качан О.А., Отравенко О.В. Проектна діяльність у фізичному вихованні: реалізація концепції «Цікава фізкультура» як важливого інструменту соціалізації особистості. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*, Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». (2), 2025. 37–48. DOI: <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-2-37-48> URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12630>

5. Качан О. Соціалізація учнів у шкільному фізкультурному середовищі: теоретичні засади та умови реалізації. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. № 1 (109). 2026. 290–300. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(109\)2026.354039](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(109)2026.354039)

Стаття в періодичному виданні зарубіжних країн:

6. Kachan O.A., Otravenko O. V. Transformation of health-oriented physical education in the context of students' socialization: the «sport for development» model in the Ukrainian education practice. *SWorldJournal*. Issue 36 / Part 5. 2026. 66–76. DOI: 10.30888/2663-5712.2026-36-05-062. ISSN 2663-5712. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue2026-36>

Навчально-методичні посібники, монографії:

7. Качан О. А. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник / О. А. Качан. Слов'янськ: Витоки, 2017. 138 с. URL: <https://surl.li/kjqzna>

8. Качан О. А., Пристинський В. М. Інформаційно-комунікаційні технології фізкультурно-спортивної спрямованості в соціалізації учнівської молоді : навчально-методичний посібник / за ред. О. А. Качана, В. М. Пристинського. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2017. 160 с. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/228>

9. Качан О. А., Пристинський В. М. Інформаційно-комунікаційні та рухливо-пізнавальні технології у фізичному вихованні дітей і підлітків : навчально-метод. посібник. Слов'янськ : Вид-во Б. А. Маторіна, 2019. 260 с. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/855>

10. Качан О. А., Пристинський В. М., Коломоєць Г. А., Онішкевич О. М. Цікава фізкультура у закладах загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2022. 188 с. URL: <https://surl.i.cc/jsyymm>

11. Качан О. Концепція «Спорт заради розвитку» в національному проєкті «Єдина Україна». Особливості організації фізкультурно-оздоровчих заходів під час воєнного стану. Монографія. О.А. Качан, Пристинський В.М. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2024. 208 с. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/856>

12. Качан О. А. Цікава фізкультура як бренд Нової Української Школи: навч.-метод. посіб. / О.А. Качан, О.В. Отравенко. Полтава: вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. 154 с. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11180>

13. Качан О. А. Цікава фізкультура: унікальна модель соціалізації учнів у процесі фізичного виховання в Україні : навч.-метод. посіб. / О. А. Качан, О. В. Отравенко, С. О. Омельченко. Полтава : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. 240 с. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11492>

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій:

14. Качан О. Ігрові технології в розвитку мотивації школярів до занять фізичною культурою і спортом/ Качан О.А. Пристинський В. М. Філатова А.С. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості*. Збірник статей за матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Слов'янськ Краматорськ, 25-26 березня 2021 р.); за ред. проф. В.М. Пристинського, Т.М. Пристинської. Слов'янськ, 2021. 308–321 с. 50 електрон. опт. дисків (CD-R). URL: <https://surli.cc/jsyymm>

15. Качан О. Соціальні функції фізичної культури і спорту у формуванні гармонійно розвиненої особистості учнів закладів загальної середньої освіти. Освітні практики та технології у фізичній культурі і спорті в умовах сучасних викликів. Монографія; за ред. В.М. Пристинського, Т.М. Пристинської. Слов'янськ : ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2025. 38–47 с. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/939>

16. Качан О. А., Кудрявець Д. С., Вольвак М. О. Методичний путівник учителя НУШ: фізична культура. Краматорськ : Витоки, 2021. 82 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3141>

17. Качан О. Фізкультурна анімація як педагогічний інструмент соціалізації учнів у сучасному освітньому середовищі / Качан О. Устенко О., / Фізична культура, освіта і здоров'язбереження в контексті сучасних змін: монографія / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; редкол.: О. Холодний, О. Качан, Ю. Мусхаріна. Слов'янськ; Дніпро, 2026. 313–323 с. URL : <https://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1416>

18. Качан О. Соціальна адаптація учнівської молоді засобами фізичної культури. *Актуальні питання фізичного виховання, спорту, здорового способу та якості життя різних верств населення*: збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (електронне видання), 21 березня 2025 року. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2025. 354–359 с. URL: <https://surl.lu/gpifhz>

19. Качан О. Особливості організації фізкультурно-оздоровчих заходів під час воєнного стану. *Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти: матеріали VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 26–31 березня 2025 року).* / Упоряд. Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. 634–643 с. URL: <https://surl.li/ufdvou>

20. Качан О. Соціалізація учнів у закладах загальної середньої освіти: виклики та шляхи їх подолання. *Science and technology: challenges, prospects and innovations.* Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2024. Pp. 301–307. URL: <https://surli.cc/zotzsb>

21. Качан О. Теоретичні основи соціалізації учнівської молоді в процесі фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності. European congress of scientific discovery. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. *Barca Academy Publishing.* Madrid, Spain. 2024. Pp. 357–363. URL: <https://surl.li/rcbeco>

22. Качан О. Педагогічна модель реалізації соціально-педагогічних умов соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності. *Scientific achievements of contemporary society.* Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2025. Pp. 475–483. URL: <https://surl.li/obshjb>

23. Качан О. Модель педагогічного забезпечення соціалізації учнів засобами оздоровчо-рухової та спортивно-організованої діяльності. *Current trends in scientific research development.* Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Boston, USA. 2025. Pp. 547–556. URL: <https://surl.li/kdegoh>

24. Качан О. Соціалізація, інтеграція та адаптація учнів закладів загальної середньої освіти засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. *Scientific research: modern challenges and future prospects.* Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2025. Pp. 310–317. URL: <https://surl.li/chdogl>

25. Качан О. Соціальна адаптація учнівської молоді в процесі фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах загальної середньої освіти. *Science in the modern world: innovations and challenges. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference*. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2025. Pp. 431–442. URL: <https://surl.li/tpvcgo>

26. Качан О. Роль фізичного виховання у формуванні соціальних навичок учнівської молоді. *Future of science: innovations and perspectives*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2025. Pp. 311-317. URL: <https://surl.li/cmhslq>

ABSTRACT

Kachan O.A. Socialization of Students of General Secondary Education Institutions by Means of Physical Culture, Health-Enhancing, and Sports-Mass Activities. Qualifying Scientific Work Submitted as a Manuscript.

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 23 – Social Work, specialty 231 – Social Work. Taras Shevchenko Luhansk National University, Lubny, 2026.

The dissertation is devoted to the topical issue of the socialization of students in general secondary education institutions through health-enhancing physical activity and mass sports activities. The relevance of the study is determined by the contemporary societal need to develop socially active, responsible, and communicatively competent individuals who are capable of effective interaction and self-realization in various spheres of life. An important resource for addressing this issue is health-enhancing physical activity and mass sports activities, which facilitate students' acquisition of social norms and values, as well as the development of cooperation skills, leadership, responsibility, tolerance, and social mobility. At the same time, the insufficient development of the theoretical and methodological foundations of student socialization through health-enhancing physical activity and mass sports activities within the contemporary general secondary education system necessitates a comprehensive scientific investigation of this problem, thereby determining its scientific relevance and practical significance.

The introduction substantiates the relevance of the research topic and defines the aim, object, subject, and objectives of the study. It presents the research hypothesis and methodology, outlines the theoretical foundations, highlights the scientific novelty and practical significance of the dissertation, and provides information on the approbation and implementation of the research findings.

The relevance of addressing the stated problem is associated with the need to overcome contradictions at the societal, national, and local levels. At the societal level, there is a contradiction between the growing demand for socially active, communicatively competent, emotionally resilient, and physically healthy individuals and the increasing trends of social isolation, declining levels of physical activity among children, a lack of direct interpersonal communication, and the spread of maladaptive behaviors within the student environment. At the national level, a contradiction exists between the strategic priorities of contemporary Ukrainian educational policy, aimed at developing key competencies, civic responsibility, and healthy lifestyles among young people, and the insufficient scientific and methodological support for the socialization of students through health-enhancing physical activity and mass sports activities in the practice of general secondary education institutions. At the local level, a contradiction has been identified between the considerable potential of physical culture, mass sports, and project-based activities in fostering students' social and communicative skills and the insufficient development and implementation of effective socio-pedagogical conditions, models, forms, and methods for organizing this process within the educational environment of general secondary education institutions. The need to overcome these contradictions determined the choice of the dissertation topic.

The object of the study is the process of socialization of students in general secondary education institutions.

The subject of the study is the socio-pedagogical conditions for the socialization of students in general secondary education institutions through health-enhancing physical activity and mass sports activities.

The aim of the study is to identify, theoretically substantiate, and experimentally verify the effectiveness of socio-pedagogical conditions that facilitate the socialization of students in general secondary education institutions through health-enhancing

physical activity and mass sports activities.

Based on a theoretical analysis of the problem of socialization of students in general secondary education institutions through health-enhancing physical activity and mass sports activities, the essence and structure of personality socialization within the contemporary educational environment have been clarified. In addition, the potential of physical culture has been identified as an effective socio-pedagogical instrument for developing key life competencies and social skills.

The generalization of scientific approaches made it possible to specify the conceptual and categorical framework of the study, in particular to clarify the content of the concepts of students' socialization, social and communicative skills, physical culture, health-improving, and sports-mass activities in the context of their interrelation and mutual influence.

The concept of «socialization of students of general secondary education institutions» in contemporary scientific discourse is presented as a process through which students assimilate social norms, values, and patterns of behavior necessary for successful interaction in society, participation in collective activities, and socially significant projects. Social and communicative skills are defined as the ability of students to communicate effectively, cooperate, interact within a group, resolve conflicts, and adhere to social norms of behavior through the development of soft skills. Physical culture, health-improving, and sports-mass activities are defined as organized motor activities aimed at strengthening health, physical development, social interaction, and personality formation of students through physical activity, teamwork, and participation in sports events, competitions, games, and social projects.

The role of motor activity as an environment of social interaction in which students' value orientations, behavioral models, and social experience are formed has been substantiated.

The socio-pedagogical conditions for the socialization of students of general secondary education institutions by means of physical culture, health-improving, and sports-mass work have been identified and theoretically substantiated: 1) the formation of a positive emotional and motivational attitude toward students' physical activity and the development of social and communicative skills through the implementation of the

ideas of the «Sport for Development» concept in general secondary education institutions; 2) the organization of team-oriented physical culture and health-improving activities aimed at developing social interaction, leadership qualities, and soft skills; 3) the involvement of students in project activities through participation in various social projects by means of cooperation between general secondary education institutions and public organizations. It has been proven that their comprehensive implementation contributes to increasing the level of social adaptation, developing communicative skills, and forming responsible behavior.

A structural-functional model for implementing socio-pedagogical conditions of students' socialization by means of physical culture, health-improving, and sports-mass activities has been developed. The model integrates motivational-value, activity-behavioral, and social-communicative components and determines the criteria, indicators, and levels of formation of the relevant skills and qualities.

Taking into account the theoretical foundations of the study, the functions and peculiarities of socialization of students of general secondary education institutions by means of physical culture, health-improving, and sports-mass activities, the following criteria were identified: emotional-motivational, behavioral, and social-communicative. Accordingly, the following levels of students' socialization were established: low, medium, and high.

The effectiveness of the proposed socio-pedagogical conditions was experimentally verified, as evidenced by positive dynamics of changes according to the defined criteria.

The obtained results expand scientific understanding of the possibilities of physical culture as a means of students' socialization and create a foundation for the further development of innovative approaches within the system of physical education under conditions of transformation in contemporary education.

The scientific novelty of the research lies in the fact that, for the first time, the effectiveness of socio-pedagogical conditions for the socialization of students of general secondary education institutions by means of physical culture, health-improving, and sports-mass activities based on the integration of the ideas of the «Sport for Development» concept into the educational process has been identified,

theoretically substantiated, and experimentally verified. A model for implementing socio-pedagogical conditions of students' socialization has been developed and theoretically substantiated, providing a three-level integration of motivational-value, activity-behavioral, and social-communicative components of personality development in the process of motor activity. Criteria, indicators, and levels of students' social and communicative skills within the physical culture and health-improving environment have been determined, enabling a comprehensive assessment of socialization effectiveness. The category of «physical culture, health-improving, and sports-mass activities» has been clarified. Scientific understanding of the phenomena of students' socialization in general secondary education institutions, their essence and structure, has been further developed. Diagnostic tools for determining students' levels of socialization in general secondary education institutions have been improved, as well as the content, technologies, forms, and methods of developing students' social skills in the process of physical culture, health-improving, and sports-mass activities.

The practical significance of the study is determined by the improvement of the educational process in physical culture and students' socialization in general secondary education institutions through the implementation of the author's projects: the All-Ukrainian project «Interesting Physical Education», the All-Ukrainian project «United Ukraine», the National project «Interesting Physical Education 2.0 – Reloading», the All-Ukrainian educational and motor challenge «Wings of Confidence», and the All-Ukrainian open educational project «Open University: Specialist's Treasure Chest». The implementation of the proposed author's model ensures an increase in the level of social and communicative skills, the development of the emotional and motivational sphere, and the formation of students' value orientations and social responsibility in the process of motor activity. The results of the implementation of social projects in various types of physical culture, health-improving, and sports-mass activities can be viewed on the YouTube channel of the Ukrainian Federation «Sport for Development» by Oleksii Kachan (URL: <https://www.youtube.com/@alexdrimmer>).

The practical value lies in the development and implementation of a complex of effective forms and methods for organizing physical culture and health-improving activities, in particular team-oriented exercises, interactive technologies, elements of

gamification, training methodologies, and project-based activities, which contribute to the active involvement of students in the educational process and the formation of positive social experience.

Keywords: students' socialization, adaptation in education, physical education, physical culture and health-improving activities, sports-mass work, general secondary education institution, social integration, inclusive environment, emotional safety, pedagogical interaction, social competencies, values and norms, educational transformations, civic engagement, interpersonal communication.

Articles in Ukrainian Professional Scientific Journals

1. **Kachan O. A.** Socialization of Students of General Secondary Education Institutions as a Socio-Pedagogical Problem. *Social Pedagogy: Theory and Practice*. 2024. No. 4. P. 36–42. DOI: 10.12958/1817-3764-2024-4-36-42. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12413/5.%20Kachan.pdf?sequence=1>

2. **Kachan O.** Socio-Pedagogical Conditions and Their Implementation in the Process of Socialization of Students of General Secondary Education Institutions by Means of Physical Culture, Health-Improving and Sports Activities. *Humanization of the Educational Process*. 2025. No. 1 (107). P. 166–176. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(107\)2025.327073](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(107)2025.327073)

3. **Kachan O.** Psychological and Pedagogical Features of Development and Diagnosis of the Degree of Socialization of Students of General Secondary Education Institutions in the Context of Forming the Physical Culture of Personality. *Scientific Bulletin of Vinnytsia Academy of Continuing Education. Series «Pedagogy. Psychology»*. Issue No. 7, 2025. P. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.12>

4. **Kachan O.A., Otravenko O.V.** Project Activities in Physical Education: Implementation of the Concept «Interesting Physical Education» as an Important Tool for Personality Socialization. *Social Pedagogy: Theory and Practice*, Publishing House of the State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University». (2), 2025. P. 37–48. DOI: <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-2-37-48> URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12630>

5. **Kachan O.** Socialization of Students in the School Physical Education Environment: Theoretical Foundations and Conditions for Implementation. *Humanization of the Educational Process*. No. 1 (109). 2026. P. 290–300. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(109\)2026.354039](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(109)2026.354039)

Articles in Foreign Periodicals

6. **Kachan O.A.,** Otravenko O.V. Transformation of health-oriented physical education in the context of students' socialization: the «sport for development» model in the Ukrainian education practice. *SWorldJournal*. Issue 36 / Part 5. 2026. P. 66–76. DOI: 10.30888/2663-5712.2026-36-05-062. ISSN 2663-5712. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue2026-36>

Educational and Methodological Manuals, Monographs

7. **Kachan O. A.** Implementation of Innovative Technologies in Physical Culture, Health-Improving and Sports Activities of Educational Institutions: Educational and Methodological Manual / O. A. Kachan. Sloviansk: Vytoky, 2017. 138 p. URL: <https://surl.li/kjqzna>

8. **Kachan O. A.,** Prystynskyi V. M. Information and Communication Technologies of Physical Culture and Sports Orientation in the Socialization of Student Youth: Educational and Methodological Manual / edited by O. A. Kachan, V. M. Prystynskyi. Sloviansk: Publishing House of B. I. Matorin, 2017. 160 p. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/228>

9. **Kachan O. A.,** Prystynskyi V. M. Information and Communication and Motor-Cognitive Technologies in Physical Education of Children and Adolescents: Educational and Methodological Manual. Sloviansk: Publishing House of B. A. Matorin, 2019. 260 p. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/855>

10. **Kachan O. A.,** Prystynskyi V. M., Kolomoiets H. A., Onishkevych O. M. Interesting Physical Education in General Secondary Education Institutions: Educational and Methodological Manual. Sloviansk: Publishing House of B. I. Matorin, 2022. 188 p. URL: <https://surli.cc/jsyymm>

11. **Kachan O.** The Concept of «Sport for Development» in the National Project “United Ukraine”. Peculiarities of Organizing Physical Culture and Health-Improving Activities under Martial Law. Monograph. O.A. Kachan, V.M. Prystynskyi.

Sloviansk: Donbas State Pedagogical University, 2024. 208 p. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/856>

12. **Kachan O. A.** Interesting Physical Education as a Brand of the New Ukrainian School: Educational and Methodological Manual / O.A. Kachan, O.V. Otravenko. Poltava: Publishing House of the State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University», 2025. 154 p. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11180>

13. **Kachan O. A.** Interesting Physical Education: A Unique Model of Students' Socialization in the Process of Physical Education in Ukraine: Educational and Methodological Manual / O. A. Kachan, O. V. Otravenko, S. O. Omelchenko. Poltava: Publishing House of the State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University», 2025. 240 p. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11492>

Articles in Other Publications, Conference Proceedings

14. **Kachan O.** Game Technologies in the Development of Schoolchildren's Motivation for Physical Culture and Sports / Kachan O.A., Prystynskyi V.M., Filatova A.S. *Interaction of Spiritual and Physical Education in the Formation of a Harmoniously Developed Personality*. Collection of Articles Based on the Materials of the VIII International Scientific and Practical Online Conference (Sloviansk-Kramatorsk, March 25-26, 2021); edited by Prof. V.M. Prystynskyi, T.M. Prystynska. Sloviansk, 2021. P. 308-321. 50 electronic optical discs (CD-R). URL: <https://surli.cc/jsyymm>

15. **Kachan O.** Social Functions of Physical Culture and Sports in the Formation of a Harmoniously Developed Personality of Students of General Secondary Education Institutions. Educational Practices and Technologies in Physical Culture and Sports under Contemporary Challenges. Monograph; edited by V.M. Prystynskyi, T.M. Prystynska. Sloviansk: Donbas State Pedagogical University, 2025. P. 38–47. URL: <http://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/939>

16. **Kachan O. A.,** Kudriavets D. S., Volvak M. O. Methodological Guide for NUS Teachers: Physical Education. Kramatorsk: Vytoky, 2021. 82 p. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3141>

17. **Kachan O.** Physical Education Animation as a Pedagogical Tool for Students' Socialization in the Modern Educational Environment / Kachan O., Ustenko O. / Physical Culture, Education and Health Preservation in the Context of Contemporary Changes: Monograph / Donbas State Pedagogical University; editorial board: O. Kholodnyi, O. Kachan, Yu. Muskharina. Sloviansk; Dnipro, 2026. P. 313–323. URL : <https://dspace.ddpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1416>

18. **Kachan O.** Social Adaptation of Student Youth by Means of Physical Culture. *Current Issues of Physical Education, Sports, Healthy Lifestyle and Quality of Life of Various Population Groups: Collection of Abstracts of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation* (electronic edition), March 21, 2025. Kharkiv: National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute» named after M. Ye. Zhukovskiy, 2025. P. 354–359. URL: <https://surl.lu/gpifhz>

19. **Kachan O.** Peculiarities of Organizing Physical Culture and Health-Improving Activities under Martial Law. *Ukrainian Society in the Prospects of Development: Historical, Socio-Political, Educational and Pedagogical Aspects: Materials of the VI All-Ukrainian Interdisciplinary Scientific and Practical Online Conference* (Kyiv, March 26-31, 2025). Compiled by L. I. Tkachenko, V. M. Shulha. Kyiv: Institute of Gifted Child of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, 2025. P. 634–643. URL: <https://surl.li/ufdvuo>

20. **Kachan O.** Socialization of Students in General Secondary Education Institutions: Challenges and Ways to Overcome Them. *Science and Technology: Challenges, Prospects and Innovations*. Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2024. Pp. 301–307. URL: <https://surli.cc/zotzsb>

21. **Kachan O.** Theoretical Foundations of Socialization of Student Youth in the Process of Physical Culture, Health-Enhancing and Sports-for-All Activities. European Congress of Scientific Discovery. Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. *Barca Academy Publishing*. Madrid, Spain. 2024. Pp. 357–363. URL: <https://surl.li/rcbeco>

22. **Kachan O.** Pedagogical Model for the Implementation of Socio-Pedagogical Conditions of Socialization of Students of General Secondary Education Institutions by Means of Physical Culture, Health-Improving and Sports Activities. *Scientific Achievements of Contemporary Society*. Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2025. Pp. 475–483. URL: <https://surl.li/obshjb>

23. **Kachan O.** Model of Pedagogical Support for Students' Socialization by Means of Health-Improving Motor and Sports-Organized Activities. *Current Trends in Scientific Research Development*. Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference. BoScience Publisher. Boston, USA. 2025. Pp. 547–556. URL: <https://surl.li/kdegoh>

24. **Kachan O.** Socialization, Integration and Adaptation of Students of General Secondary Education Institutions by Means of Physical Culture, Health-Improving and Sports Activities. *Scientific Research: Modern Challenges and Future Prospects*. Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2025. Pp. 310–317. URL: <https://surl.li/chdogl>

25. **Kachan O.** Social Adaptation of Student Youth in the Process of Physical Culture and Health-Improving Activities in General Secondary Education Institutions. *Science in the Modern World: Innovations and Challenges*. Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2025. Pp. 431–442. URL: <https://surl.li/tpvcgo>

26. **Kachan O.** The Role of Physical Education in the Formation of Social Skills of Student Youth. *Future of Science: Innovations and Perspectives*. Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2025. Pp. 311–317. URL: <https://surl.li/cmhslq>